

Секція 5. Романські, германські та інші мови

Костенко В. Г.

кандидат філол. наук, доц.,

доц. кафедри іноземних мов з латинською мовою

та медичною термінологією

Вищого державного навчального закладу України

«Українська медична стоматологічна академія», м. Полтава

Сологор І. М.

кандидат філол. наук, доц.,

доц. кафедри іноземних мов з латинською мовою

та медичною термінологією

Вищого державного навчального закладу України

«Українська медична стоматологічна академія», м. Полтава

ОСОБЛИВОСТІ СТРУКТУРНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ЗАГОЛОВКІВ АНГЛОМОВНИХ НАУКОВИХ СТАТЕЙ ЗІ СТОМАТОЛОГІЇ

Однією з ключових ознак, спільних для різних видів і типів текстів нуклеарних жанрів наукового дискурсу, є складна багаторівнева організація змісту, що матеріально втілюється шляхом залучення засобів різних знакових систем, використання широкого арсеналу вербальних та паравербальних засобів. Використання облігаторних компонентів, зокрема, структурно-композиційні конвенції (структурний формат), та допоміжних компонентів, наприклад, шрифт, фотоілюстрації, інфографіка, тощо підпорядковані основній функції наукового тексту – передачі наукового знання.

Одним з найбільш комунікативно значущих елементів структурної організації наукової статті є заголовок, оскільки інколи єдиним фрагментом наукової праці, який використовують при індексуванні та реферуванні змісту текстів [2; 3]. Як елемент початкового стимулу, заголовок налаштовує адресата до подальшого сприйняття інформації та допомагає прогнозувати зміст тексту. Заголовок наукового тексту – це вмотивований стосовно змісту конкретного тексту знак, який позначає поняття (або декілька понять), зміст якого (яких) розкривається текстом наукової роботи [2, с.8]. Заголовок характеризується певною відокремленістю від основної частини тексту, що полягає як у формальних (характер шрифту, пропущення одного чи кількох рядків тощо), так і в змістових відмінностях (до нього висуваються певні смислові, жанрові, стильові вимоги, що, загалом, корелюють з вимогами, що висуваються до текстів, проте не збігаються з ними). Як компонент композиційної структури заголовок набуває статус речення незалежно від його синтаксичної організації, оскільки він характеризується предикативністю й реалізує комунікативну інтенцію адресанта. Окрім основних номінативної, інформативної та

комунікативної функції, заголовок наукового тексту до певної міри виконую рекламну функцію.

Утім, у вітчизняному мовознавстві праці, присвячені вивченню заголовків та заголовкових комплексів наукових текстів нечисленні. Метою пропонованої роботи було висвітлення структурних особливостей заголовків англomовних наукових статей зі стоматології, опублікованих у фахових журналах “The Journal of American Dental Association”, “British Dental Journal”, та “European Journal of Dentistry” за 2015 – 2017 р. Зазначені журнали вважаються авторитетними виданнями у галузі стоматології, що впливає з показників імпакт-фактора за 2016 рік та, відповідно, є свідченням якості їхніх публікацій. Загальна кількість проаналізованих заголовків складає 375 одиниць (по 125 з кожного фахового видання), відібраних методом механічної вибірки.

У вимогах щодо оформлення статей до публікації у зазначених журналах кількість слів, що входить до заголовку, не обмежується, і за нашими підрахунками, у середньому складає 14 слів. Лексична насиченість (lexical density), яку визначали як відношення кількості повнозначних слів до загальної кількості слів, у проаналізованих заголовках складає у середньому 65%. Загалом, така невисока лексична щільність заголовків є типовою для англomовних наукових текстів [4] і пояснюється наявністю значної кількості прийменників.

Характеризуючи досліджувані заголовки за повнотою відображення інформації тексту, майже усі можна віднести до повно інформаційний, тобто таких, що повністю актуалізують семантичний компонент тексту, наприклад: *Factors associated with use of general anaesthesia for dental procedures among British children (BDJ)*; *Risk factors for bleeding after oral surgery in patients who continued using oral anticoagulant therapy (JADA)*; *Evaluation of school-based prevention program in Turkey: Results of a 24-month study (EUJD)*.

Структурну організацію заголовка наукової статті визначає його особливий лінгвістичний статус: це умотивований стосовно конкретного тексту знак, зміст якого розкривається через зміст тексту статті. Хоча досліджувані заголовки демонструють певну різноманітність синтаксичної організації, проте вона не виходить за межі традиційних синтаксичних конструкцій, які можна звести до трьох моделей: номінативні конструкції різного ступеня складності, конструкції-речення (зокрема питальні), конструкції з двох частин, відокремлюваних двокрапкою, та складне синтаксичне ціле (за основу брали класифікацію Т. В. Яхонтової) [3]. У Таблиці 1 представлено відсоткове співвідношення синтаксичних моделей заголовків, характерних для кожного з фахових видань.

Таблиця 1.

Відсоткове співвідношення синтаксичних моделей заголовків, представлених у фахових журналах “British Dental Journal”, “The Journal of American Dental Association” та “European Journal of Dentistry” за 2015 – 2017

Видання	Номінативні конструкції	Односкладні речення		Конструкції з двох частин, відокремлювані		Складне синтаксичне ціле
		розповідні, спонукальні	питальні	двокрапкою	тире	
BDJ	29,1%	4, 1%	19%	32,8%	8,3%	6,2%
JADA	22%	5,3%	4,8%	61,8%	2 %	4,1%
EUJD	67,2%	3%	2,2%	26, 3%	–	1,3%

Аналіз отриманих даних свідчить про відсутність строгої закономірності, яку б фахівці-стоматологи сприймали як конвенцію при створенні заголовків до наукових статей. Так, у “The Journal of American Dental Association” превалюють назви, що складаються з двох частин, наприклад: *Pregnancy outcome after in utero exposure to local anesthetics as part of dental treatment: A prospective comparative cohort study (JADA, 2015); Measuring quality of dental care: Caries prevention services for children (JADA, 2015).*

Досить значною є частка заголовків – питальних речень в “British Dental Journal”: *Can dental registrants use the Index of Orthodontic Treatment Need accurately? (BDJ, 2016); Is there an association between dental implants and squamous cell carcinoma? (BDJ, 2016).* Такі заголовки є ефективним риторичним засобом, оскільки експліцитне залучають до наукової дискусії, до процесу виведення нового наукового знання [1].

Отже, аналіз синтаксичних моделей заголовків наукових статей у досліджуваних англійських фахових виданнях свідчить про підпорядкованість цього структурно-композиційного компоненту інформативно-орієнтуючій функції, тобто точній передачі змісту публікації у найбільш стислій формі, що підтверджується значною їх довжиною (14 слів) та досить поширеними конструкціями з двох частин, відокремлюваними двома крапками, що деталізують тему. Розглянуті заголовки відображають хід думок у створенні нового знання з акцентом на найбільш важливих для авторів позиціях, наприклад, предмет дослідження, види дослідження, географічні чи часові характеристики, адресацію, тощо. Нерівномірність у використанні тих чи інших синтаксичних конструкцій, очевидно, до певної міри зумовлена відсутністю строгих вимог, що висуваються до авторів при створенні заголовків для своїх праць.

Література

1. Костенко В. Г. Функціональний діапазон питальних висловлювань у текстах наукових журнальних статей. *Філологія і освітній процес: 21 століття* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 30 вересня – 2 жовтня 2010 р.). Одеса, 2010. С. 55–57.
2. Пшенична Л., Шевченко В., Шишкіна Н. Термінологічна робота : науковий текст як джерело нових знань. *Вісник національного Львівського університету «Львівська Політехніка». Серія «Проблеми української термінології»*. 2008. №620. С. 6–13.
3. Яхонтова Т. В. Лінгвістична генетика нау. кової комунікації. Львів. 2009. 420 с.
4. Mendez D. I., Alcazar M. A. Titles of Scientific Letters and Research Papers in Astrophysics: A comparative Study of Some Linguistic Aspects and Their Relationship with Collaboration Issues. *Advances in Language and Literary Studie*. 2017. V. 8, №5. P. 128–139. DOI: <http://dx.doi.org/10.7575/aiac.all.v.8n.5p.128>.